

ประสบการณ์กับหมอฟัน

ความทรงจำจากอดีตที่ส่งผลถึงสุขภาวะช่องปากในอนาคต

ประสบการณ์กับหมอฟัน

ความทรงจำจากอดีตที่ส่งผลถึงสุขภาวะช่องปากในอนาคต

ฐานันดรวิทย์ ศรีสยาม นักวิชาการอิสระ

หากให้จัดอันดับหมอที่ประชาชนไม่อยากไปที่สุด “หมอฟัน” จะถูกโหวตให้ขึ้นอยู่อันดับต้นๆ ด้วยเหตุผลไปในทิศทางเดียวกันว่า “กลัว” เหตุใดหมอฟันจึงมีภาพลักษณ์ต่อคนไข้ที่สร้างความกลัวได้ขนาดนั้น ?

รวมประสบการณ์ของการไปพบหมอฟัน

ในโรงพยาบาลของรัฐแห่งหนึ่ง ภาพของห้องทำฟันเก่าทึบ พัดลมดูดอากาศหมุนเบาๆ ที่ผนังกรุกระเบื้องเคลือบสีเขียวใบตอง เดียงทำฟันตั้งเด่นอยู่ตรงกลางห้อง โคมไฟฉายแสงอยู่เหนือเตียง คนไข้นอนอ้าปากตัวแข็งทื่อด้วยความหวาดกลัว ช่างๆ นั้นมีโต๊ะวางถอดอุปกรณ์อลูมิเนียมปลายแหลม คีม ที่คืบ ซึ่งฆ่าเชื้อมาแล้วอย่างดีด้วยดูลับ แต่ถึงกระนั้นก็ยังรู้สึกได้ถึงความเย็นเฉียบของโลหะ คุณหมอใส่ชุดขาวถือเข็มฉีดยาเรียวยาวเล็กแหลมแทงเข็มเข้าไปในเหงือก “เจ็บนิดนึงนะคะ มดกัด” ถึงจะเป็นคำพูดปลอบใจแต่ไม่สามารถเยียวยาความกลัว ความเจ็บ และความทรงจำอันสยดสยอง ให้หายไปได้

จากเวทีแลกเปลี่ยนระดมความคิดเห็นประเด็นระบบสุขภาพช่องปากจากภาคประชาชน โดยมูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ พบว่า ความรู้สึกของผู้เข้าร่วมส่วนมากที่มีต่อหมอฟันเป็นไปในทางลบ ไม่ว่าจะเป็นความกลัวการไปหาหมอฟัน จากประสบการณ์เชิงลบในรูปแบบต่างๆ ทั้งจากวัยเด็กและเมื่อเป็นผู้ใหญ่แล้ว

ประสบการณ์ในวัยเด็กส่งผลต่อทัศนคติในการพบหมอฟัน ผู้เข้าร่วมคนหนึ่งเล่าถึงประสบการณ์ที่แม่เลี้ยงดูตนเองอย่างเข้มงวดในการให้ไปพบหมอฟันบ่อยๆ ซึ่งเป็นบรรยายกาศของโรงพยาบาลรัฐที่หุดหู่ เต็มไปด้วยเครื่องมือเครื่องมือที่ดูน่ากลัวสำหรับเด็ก และค่อยๆ จุกจิกกับปากและฟันของตนเอง ส่งผลต่อทัศนคติของผู้เข้าร่วมรายนั้นในการไปพบหมอฟันจนโต กลายเป็นคนที่กลัวการไปพบหมอฟัน และส่งผลต่อเนื่องมาถึงเมื่อตนเองมีลูก จะสอนให้ลูกจัดการดูแลรักษาช่องปากสม่ำเสมอเพื่อป้องกันปัญหาปากและฟันและหลีกเลี่ยงการไปพบหมอฟัน

ซึ่งสอดคล้องกับผู้เข้าร่วมอีกท่านหนึ่งได้เล่าถึงประสบการณ์วัยเด็กว่าตนไม่ได้มีปัญหาเกี่ยวกับการรักษา แต่มีปัญหาเกี่ยวกับ “บรรยากาศ” ในการรอคิวรับการรักษาในโรงพยาบาลรัฐที่เต็มไปด้วยผู้ป่วยทำให้เกิดอาการ “ดำดิ่งไปกับบรรยากาศ” ส่งผลไปสู่การจิตตกเล็กน้อย ดังนั้น เมื่อมีลูกแล้ว จึงพยายามจะให้ลูกได้รับความรู้สึกแรกพบจากการเข้ารับการรักษาด้านทันตกรรมที่ดีที่สุด

ผู้เข้าร่วมหลายท่านสะท้อนว่า ตนไม่ไปหาหมอฟันเพราะเป็นคนกลัวเข็ม กลัวหมอ แม้ฟันจะมีปัญหาหนักแค่ไหนก็ไม่ยอมไปหา จนฟันหลุดร่วงหายไปกว่าครึ่งก็ยังไม่ยอมไปพบหมอฟัน “ให้ร่วงหมดปากฉันก็ไม่ไป”

สำหรับบางรายเมื่อฟันหลุดร่วงจนหมดปากแล้ว จึงตัดสินใจไปทำฟันปลอมที่คลินิก แต่ก็ได้รับประสบการณ์ไม่ดีจากการทำฟันที่เจ็บมาก จึงตัดสินใจไม่ไปหาหมอฟันอีกเลยจนปัจจุบัน

ในทางกลับกัน ประสบการณ์ครั้งแรกในการทำฟันถ้าเจอหมอฟันที่ดี ทำให้เกิดภาพจำต่อหมอฟันที่ดีด้วยเช่นกัน การได้รับบริการทันตกรรมกับหมอฟันและผู้ช่วยหมอฟันที่ดีมาตั้งแต่เด็ก ทำให้ไม่รู้สึกกลัวเวลาเข้าพบหมอ และเมื่อโตแล้วก็มักจะเลือกเข้าพบอาจารย์หมอโดยตลอดเนื่องจากเชื่อมั่นในประสบการณ์ของความเป็นอาจารย์ แม้จะมีค่าใช้จ่ายค่อนข้างสูงก็ตาม

ในขณะที่คนอีกส่วนหนึ่งบอกเล่าว่าตนไม่ไปหาหมอไม่ใช่เพราะกลัวหมออย่างคนอื่น ๆ แต่ที่ไม่ไป เพราะมองว่าการไปรักษาฟันต้องเสียค่าใช้จ่ายแพง สิทธิบัตรทองก็รอนานมาก จึงตัดสินใจไม่ไปหาหมอฟัน

ผู้เข้าร่วมเวทีบางรายอาจกล่าวได้ว่าเป็นโรค Dentophobia หรือ โรคกลัวหมอฟัน ซึ่งจะหลีกเลี่ยงการทำทันตกรรมโดยสิ้นเชิงและพยายามไม่ให้เข้ามาอยู่ในชีวิตประจำวัน ด้วยความวิตกกังวลหรือความกลัวที่รุนแรงจนทำให้เกิดจินตนาการว่า การเข้าพบหมอฟันนั้นเป็นสิ่งที่น่ากลัว จนทำให้จิตตกเมื่อถึงภาวะที่ต้องไปพบหมอฟันจริงๆ

ความเจ็บปวด ความกังวล ความไม่สบายใจ ความไม่วางใจ จากประสบการณ์ทำฟัน ในทางจิตวิทยาถือเป็นความบอบช้ำทางจิตใจ (traumatic) ที่เคยเกิดขึ้นและส่งผลต่อการตัดสินใจเข้ารับการรักษาทางทันตกรรมของคนไข้ แม้ว่าจะส่งผลต่อการใช้ชีวิตในภายหลังก็ตาม

คำถามต่อมา คือ เราสามารถสร้างการให้บริการทางทันตกรรมที่เป็นมิตรต่อผู้เข้ารับบริการในทุกมิติได้ใช่หรือไม่ ด้วยการปรับสภาพแวดล้อมของสถานที่ บุคลากร และนวัตกรรมเทคนิควิธีการรักษาต่าง ๆ

ความอดทนในการทำฟันหรือการรักษาฟันของแต่ละคนมีไม่เท่ากัน บางคนอาจจะมีความอดทนได้น้อยกว่าหรือบางคนอาจจะอดทนต่อความเจ็บปวดในการทำฟันได้มากกว่า ประสบการณ์ต่อการทำทันตกรรมจึงอาจดูเป็นเรื่องปัจเจกบุคคล อย่างไรก็ตามการสร้างประสบการณ์ที่ดีไว้ นับเป็นวิธีการเชิงป้องกันและเสริมบริการสุขภาพ (Health Service) เพื่อลดปัญหาการหลีกเลี่ยงการรักษาทางทันตกรรมที่จะส่งผลกระทบต่อภาพรวมสุขภาพของประชาชน

เอกสารอ้างอิง

1. โครงการพัฒนากลไกการขับเคลื่อนการส่งเสริมสุขภาพช่องปากประเทศไทย : ข้อมูลจากเวทีแลกเปลี่ยนระดมความคิดเห็นประเด็นระบบสุขภาพช่องปากจากภาคประชาชน, มูลนิธิสาธารณสุขแห่งชาติ (มสช.)
2. โรคกลัวหมอฟัน, dentalhospitalthailand.com